

SOU 2024:22 En ny organisation för förvaltning av EU-medel

Sammanfattning och generella synpunkter

Vindelns kommun välkomnar ambitionen att säkerställa en effektiv hantering av EU-medel men har synpunkter på flera av de förslag som presenteras. Vi anser att utredningens fokus på kostnadseffektivitet blir för smalt och saknar beaktande av måluppfyllelse och vikten av lokal och regional närhet vid genomförandet av EU-programmen. Utredningen saknar genomgående en medvetenhet om vikten av flernivåstyrelse och om regionalt utvecklingsansvarigas roll i programmerings- och genomförandeprocessen.

Sammanfattningsvis lämnas följande synpunkter:

- Vindelns kommun avstyrker förslag 7.3.2 Länsstyrelsernas handläggning av projekt- och investeringsstöd koncentreras till färre länsstyrelser
- Vindelns kommun ställer sig delvis bakom förslag 7.6.1 En förvaltande myndighet för fonderna under sammanhållningspolitiken och 7.6.2 Tillväxtverket som förvaltande myndighet för fonderna under sammanhållningspolitiken
- Vindelns kommun avstyrker förslag 7.6.4 Antalet program inom ERUF bör minska
- Vindelns kommun avstyrker förslag 7.8 Förslag avseende systemet med regionala strukturfondspartnerskap

(7.3.2) Länsstyrelsernas handläggning av projekt och investeringsstöd koncentreras till färre länsstyrelser

Vindelns kommun avstyrker förslaget. Utredningen saknar ett helhetsperspektiv om hur landsbygdpolitikens mål påverkas, vilket inkluderar viktiga områden som ökad livsmedelsproduktion i hela landet och förbättrad försörjningstrygghet. För stödmottagare i Västerbotten är det av största vikt att det finns en nära koppling till och förståelse för lokala/regionala förhållanden. Genom en centralisering av jordbruksstöden och en koncentration av projekt- och investeringsstöden till Länsstyrelsen i Norrbotten försämras jordbruksföretagen i Västerbottens möjligheter att få kvalificerat stöd och rådgivning, och viktiga synergieffekter med Länsstyrelsens övriga ansvarsområden kan förloras.

(7.6.1) En förvaltande myndighet för Interreg, FRO, ERUF och ESF+

(7.6.2) Tillväxtverket som förvaltande myndighet för fonderna under sammanhållningspolitiken

Vindelns kommun ställer sig delvis bakom förslaget om en förvaltande myndighet för ERUF, FRO och ESF+, och att myndigheten föreslås vara Tillväxtverket. Däremot anser vi att förvaltningen av Interreg-program inte nödvändigtvis bör flyttas till Tillväxtverket då det inte är tydligt vilket värde detta kan ge. Dessa program involverar flera länder vilket gör förvaltningen mer komplex.

Tillväxtverket som förvaltande myndighet bör innebära bättre möjligheter till synergieffekter mellan ERUF-, FRO- och ESF+-programmen. Det bör även innebära ”en väg in” för sökande aktörer och att hanteringen av fonderna kan bli mer enhetlig, enklare och tydligare för både sökande aktörer och stödmottagare som driver projekt.

En viktig förutsättning är dock att Tillväxtverket liksom idag har kontor på flera platser i landet. Det är på lokal och regional nivå som EU-fonderna omsätts i projekt och det är av stor vikt att ha handläggare med lokal och regional kännedom och förståelse för alltifrån geografiska avstånd och befolkningstäthet till förutsättningar för näringslivsutveckling.

(7.6.4) Antalet program inom ERUF bör minska

Vindelns kommun avstyrker förslaget. Vindelns kommun anser att lokalt och regionalt inflytande över EU-programmen bäst tillgodoses genom regionala program i stället för ett gemensamt ERUF-program för hela Sverige. Ökad centralisering av programmen innebär att frånga kärnan i EU:s sammanhållningspolitik där regioners olika förutsättningar, behov och utmaningar ska ligga till grund för utformningen. Att skapa likvärdighet i programutformningen kan försvåra likvärdighet i genomförandet då förutsättningar ser helt olika ut i landet. Bland annat ser vi en risk att mindre aktörer slås undan.

Utredningen lyfter risker med inlåsnings effekter av medel i olika program och detta måste kunna hanteras, men på andra sätt än via ett nationellt program.

En fördel med ett gemensamt program kan dock vara att samarbeten med andra aktörer än i det egna NUTS 2-området skulle underlättas, något som är av intresse för Vindelns kommun som ligger vid gränsen mellan två NUTS 2-områden (Övre Norrland och Mellersta Norrland). Detta behov kan dock även fortsättningsvis mötas via det nionde nationella regionalfondsprogrammet.

(7.8) Förslag avseende systemet med regionala strukturfondspartnerskap

Vindelns kommun avstyrker förslaget. Utredningen föreslår att regionala strukturfondspartnerskap ska ersättas av ett system med regionala referensgrupper som ska utgöra särskilda organ inom förvaltande myndighet. Förslaget är också att förvaltande myndighet ansvarar för beredning och beslutsfattande.

Vi anser att EU-fonderna är verktyg för regional utveckling och behöver hanteras utifrån det. En risk med förslaget om strukturfondspartnerskapen som särskilda organ inom förvaltande myndighet är att de hamnar för långt ifrån det regionala utvecklingsuppdraget. Hur arbetet med regionala samråd och regionala referensgrupper ska fungera och bemannas är otydligt beskrivet i utredningen och vi ser en stor risk att detta kan försämra möjligheten att påverka för lokal och regional nivå snarare än att ge en strategisk roll och tillvarata kompetens.

Vi anser att arbetsprocessen kring regionalt utvecklingsansvariga och strukturfondspartnerskapen snarare bör utvecklas än riskera att centraliseras inom förvaltande myndighet. I dialog med andra kommuner i Sverige är det tydligt att arbetssätten för regionalt utvecklingsansvariga som mobiliserande kraft för regional utveckling - inklusive EU-programmen - utförs på olika vis. Det går att ta lärdomar från de regioner (ex Stockholm) som lyckats få till ett fungerande flernivåstyre kring användningen av EU-programmen med reell involvering av såväl civilsamhälle, lokal och regional nivå, från programplanering och mobilisering till genomförande och utvärdering. Det kan med fördel gå att implementera liknande arbetssätt i övriga regioner.

På uppdrag av Mathias Haglund, Kommunstyrelsens ordförande, och Therese Berg, Kommundirektör.

Lenitha Hansson
Ekonomichef